

IZ PRAKSE
SA KEMIJSKIMI GNOJIVI

ili

uspjesi

polućeni kemijskim gnojivim
na

poglavite gospodarske bilje u kr. sve-
učilištnom botaničkom vrtu u Zagrebu.

Izveo i napisao
Mat. J. Dudan,
cenokemik.

Sa dva dodatka.

Cena 50. m.
Dobiva se ~~Kao pišec u Zagrebu~~
Preradovićevu ul. br. 7.

ZAGREB 1893.

Tiskom I. Kralja, Preradovićeva ulica 1b.

104.-

IZ PRAKSE

sa

KEMIJSKIMI GNOJIVI

ili

uspjesi polućeni kemijskimi gnojivi

na

poglavite gospodarske biljke u kr. sveučilištnom
botaničkom vrtu u Zagrebu.

ZAGREB 1893.
VLASTITOM NAKLADOM.

PREDGOVOR.

Evo poslje pet mjesečnog neprestanog rada pošlo mi je za rukom, da dovršim pokuse gnojenja na najvažnije naše gospodarske biljke, kao pšenicu, raž, zob, ječam, kukuruz, proso, korun, djetelinu, ljekaricu (lucernu), grašak, pasulj i konoplju sa kemijskimi gnojivi u kr. sveučilišnom botaničkom vrtu u Zagrebu. Pošto su me ovi pokusi mnogo truda stajali, a vrlo povoljno izpali, to sam odlučio, da ih odmah javnosti predam, e da se naši gospodari još sada prije jesenskih usjeva sa ovimi rezultati upoznađu te okoriste, pa baš stoga sam unaprired u „Gosp. Listu“ br. 16 od 20. tek. mjeseca, prijavio izdanje ove knjižice.

Buduć takove publikacije, ako se lih spisatelj ograniči da nabraja brojeve polučene, bivaju dosta suhoparne, te šire gospodarske krugove nezanimaju, to sam ja nastojao, u koliko mi je kratko vrieme dopuštalo, da tu mahnu što moguće odstranim. U tu svrhu uvrstio sam prije svega poučnih naputaka za racionalnu težatbu pojedinih biljka o kojim se bavim, a napokon sam polučene brojeve raznih priroda kritično ilustrirao, obzirom na našu domovinu.

Prama razvitku pojedinih pokusa, poglavja knjižice su izpala sad kraća, sad dulja, česa nadam se nije nego u prilog stvari.

Obzirom pak, da je naše poljodjelstvo još dosta primitivno, morao sam neke stvari obširnije razpravljati, te da se bolje uzmogne shvatiti djelovanje gnojenja na tlo, pridodao sam moj članak: „Kako može svaki poljodjelac točno dozнати, na jednostavan način, kojimi plogenjivim počeli mu tlo oskudjeva“ iz „Gosp. Lista“ br. 12. o. g. Zatim da se glede izplaćivanja gnojenja kemij. gnojivi naši gospodari još bolje osvjedoče, uvrstio sam pri koncu drugi moj članak „Kako da se rabe kemijska gnojiva kao nadopunjak stajskom gnoju?“ iz „Gosp. lista“ br. 13. buduć oba ta članka našla priznanje u gospodarskih krugovih.

Pri koncu mi je javno se zahvaliti prije svega ravnatelju kr. sveučil. vrta velemž. gosp. profesoru Dr. Heinzu sbog toga, što mi je dozvolio te pokuse izvesti, a s druge strane gosp. nadvrtlaru Vitežslavu Dürchaneku, koji mi je u više prigoda bio pri ruci, a osobito pri žetvi pružao mi sve pogodnosti, da uzmognem izmisliti žitarice i točno ih izmjeriti.

Kako je ciela knjižica namenjena, da bude služila napredku našeg zanemarenog poljodjelstva, to se nadam, da će kod svih rodoljubnih gospodara naći priznanja, pa ako bude samo to polučila, ja ću biti tim uspjehom vrlo zadovoljan.

U Zagrebu, 23. kolovoza.

Mat. J. Dudan.

UVOD.

Još lanjske godine u prosincu pokle sam u „Hrvatsku“, na temelju izkustva čuvenog prof. Georges Ville-a, bio priobćio niz članaka pod naslovom „*Preokret u poljodjelstvu*“ zamislio sam, da u interesu našeg poljodjelstva, izvedem na poglavite naše gospodarske biljke praktične pokuse kemijskim gnojivim.

Nu buduć je to prekasno bilo na zimske žitarice izvesti, morao sam pričekati proljeće, da tako moju nakanu na veći broj bilina u djelu provedem. Međutim drago mi je ovom prigodom konstatovati, da što se tiče kemijskoga gnojiva za vinograde, isto je našlo odziva u zemlji, te ove zime i u proljeće iz mnogih krajevah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije liep niz na prednih gospodara to gnojivo u vinograde uporabiše.

Čim je dakle proljetno sunce ogrijalo zemlju i nestalo zadnjih tragova sniegua, nisam imao mira dok ne nadjem sgodno mjesto, da te zamišljene pokuse izvedem.

Razmišljajući dobro o toj stvari, dodjoh do uvjerenja, da bi za takove pokuse bio najprikladniji k. r. botanički vrt našeg sveučilišta. S toga se mjeseca ožujka uputim kod mojeg prijatelja velemožnog sveučilištnog profesora dr. Antuna Heinza i priobćim mu moj projekt glede tih pokusa. Prof. botanike dr. Heinz poznatom svojom prijaznošću i susretljivosti u svem onom

što zasieca u njegovu struku i što može da bude u interesu našeg poljodelstva, odobri podpuno moju nakanu i dozvoli mi u kr. sveuč. botanički vrt 200 četv. metara za te pokuse kemijskim gnojivim.

Ovom prilikom dakle moram da izrazim velem, gosp. prof. dr. Heinzu, javnu zahvalu za njegovu sretljivost i da njemu u prvom redu zaslugu priznadem, što mi je omogućio izvesti pokuse o kojih će sada razpravljati.

Da pak ta razprava bude svakom poljodjelcu shvatljiva i da cielu knjigu u nekom sustavu svedem, razdiolio sam gradivo na sljedeća poglavja: I. O vrstih pokusnih biljka; II. Zemljište pokušališta; III. Gnojenje kemijskimi gnojivim; IV. Šjetva i njegovanje pokusnih bilinah; V. Stanje nasada dne 30. svibnja o, g.; VI. Žetva i rezultati priroda; VII. Je li se gnojenje kemijskimi gnojivim izplaćuje? VIII. Uspjesi kod vino-grada, sjenokoša i kukuruza.

ricu nježno njegovao, te ju zdravu i krepku neprekidno uzdržao.

U kemijska gnojiva, koja bilo sama, bilo rabljena kao nadopunjak stajskom gnoju, nalaze poljodjelci sigurno sredstvo, da iz svojih zemljišta visoke prirode polučuju. Kako smo doznali, novac uložen u ta gnojiva liepo se i odmah izplaćuje, a što je još važnije, naša će se zemljišta uslied tih gnojiva znatno poboljšati tako, da u buduće s manjim količinam djubra, biti ćemo u stanju uzdržavati trajnu plodovitost našemu tlu. — S druge strane u današnje doba, gdje amerikanski, azijatski i australski poljski proizvodi, sve to više priete svojom jeftinocu navlastito našim žitaricam, to osobito naša Slavonija, pa i svi krajevi gdje se žitarice intenzivnije siju, naći će u kemijska gnojiva najzgodnije sredstvo, da uz intenzivnu težatbu poluče obilne i izvrstne žetve, a tako i jeftinih žitarica, koje će stranoj utakmici moći uspjehom prkositi.

Osim toga, budući da pomoći kemijskog gnojiva dobivamo slobodne ruke glede poljskog kolanja (obhodnja), to smo u stanju tim lakše upriličiti težatbu raznih trgovinskih biljka, koje se n. pr. sad više sad manje zahtjevaju na tržištih.

Obzirom na sve ove činjenice i na okolnost, da su propisi gnojenja po prof. Georges Ville-u kroz preko 30 godina našli potvrdu kod svih težatbah, mi jih ovdje **svim** našim gospodarom toplo preporučamo, a pripravni smo badava svakomu dati potanke obaviesti u svemu, što se tiče kemijskih gnojiva.

Na rad dakle hrvatski gospodari, da izkustvom znanosti obogatimo našu domovinu s materijalnog gledišta, pa onda lako će ona postati slobodna i samostalna.
